

Gramophones Classical Music Awards
Topp tre 2020

KONSERTPROGRAM UKE 42/2020

**B E E T
H O V E N
F E S T
4 - 23
O K T
O B E R**

Med Beethoven ut i naturen

LØRDAG 17. OKTOBER KL. 18.00 | GRIEGHALLEN

MED BEETHOVEN UT I NATUREN

LØRDAG 17. OKTOBER KL. 18.00 I GRIEGHALLEN

Edward Gardner dirigent
Stephen Higgins klaver

Alexander Kagan fiolin
Melina Mandozzi fiolin
Ilze Klava bratsj
Pierre Doumenge cello
Tristan Sutton kontrabass
Oddmund Økland kontrafagott

Edvard Grieg Kor
Håkon Matti Skrede kormester

Stefan Kölsch kåsør

Med forbehold om programendringer
på svært kort varsel.

LUDWIG VAN BEETHOVEN (1770-1827)
Elegischer Gesang, op. 118

Un lieto brindisi:
Cantata campestre (Landlig kantate),
WoO 103

Konserten arrangeres
med generøs støtte fra
Stiftelsen Kristian Gerhard Jebsen.

Fotografering og lydopptak er ikke tillatt under
konserten med Bergen Filharmoniske Orkester. Egen
avtale for media. Tallene i parentes bak det enkelte
verk angir dets omtrentlige varighet i minutter

CLARA SCHUMANN (1819-1896)

Fra Drei Gesänge, op. 12
1. Er ist gekommen im Sturm und Regen,
(arrangert av Brandon Williams)

LUDWIG VAN BEETHOVEN

Fra Sechs Gesänge, op. 48
4. Die Ehre Gottes aus der Natur

EDWARD ELGAR (1857-1934)

Fra Four Partsongs, op. 53
3. O Wild West Wind!
1. There is sweet music

ALFRED JANSON (1937-2019)

The Wind blows – where it wishes

ĒRIKS ĒSENVALDS (1977)

Stars

RICHARD STRAUSS (1864-1949)

Fra Zwei Gesänge, op. 34
1. Der Abend

JOHN RUTTER (1945)

Fra Birthday Madrigals
5. When daisies pied

Gode vibrasjoner med Stefan Kölsch.
Kveldens tema er hvorfor en verden uten
musikk ville være en verden uten mennesker.

Edward Gardner er Bergen Filharmoniske Orkestres sjefdirigert, internasjonalt anerkjent som en av de fremste orkesterledere i sin generasjon. Hans kontrakt er nå forlenget til 2023. Gardner ble i 2019 utnevnt til sjefdirigert for London Philharmonic Orchestra fra 2021. Gardner er født i 1974, og fikk sin utdannelse fra universitetet i Cambridge og ved Royal Academy of Music i London. Etter avlagt eksamen ble han assistent for Sir Mark Elder ved Hallé-orkesteret i Manchester før han ble utnevnt til musikksef ved Glyndebourne Touring Opera i 2004. Tre år senere fikk han den tilsvarende stillingen ved English National Opera, hvor han ble til våren 2015. I 2012 ble han tildelt Order of the British Empire for sin innsats for britisk musikk-liv. Gardner dirigerer jevnlig i store operahus som Metropolitan i New York, La Scala i Milano, Paris-operaen og ved Glyndebourne Festival Opera. I vår leder han en ny produksjon av Janáček's Kát'a Kabanova ved the Royal Opera House i London. Han har eksklusiv kontrakt med plateselskapet Chandos, og hans innspillinger har fått strålende kritikker. Med Bergen Filharmoniske Orkester har han spilt inn flere, blant annet en kritikerrost serie med musikk av Leoš Janáček, lovpriste innspillinger av Schönbergs Gurrelieder, Pelleas und Melisande og Erwartung, sanger av Sibelius med Gerald Finley, Grieg med Jean-Efflam Bavouzet, Berlioz' Grande Messe des Morts, Bartóks Ridder Blåskjeggs borg og symfonier nr. 1 og 3 av Brahms. Gardner har ledet Bergen Filharmoniske Orkester på flere suksessrike internasjonale turneer, med konserter på Edinburgh International Festival, BBC Proms samt i Hamburgs Elbphilharmonie og Amsterdams Concertgebouw.

LUDWIG VAN BEETHOVEN gjorde i 1814 utkast til «Elegischer Gesang» i en skissebok hvor revisjonen av «Fidelio» dominerer. Korkkomposisjonen ble til etter en henvendelse fra baronen, musikkelskeren og kunstsamleren Johann Baptist von Pasqualati, som var Beethovens husvert (med flere avbrudd) fra 1805 til 1815. Det korte verket markerte treårs dagen for hans hustru Eleonores altfor tidlige bortgang (hun ble bare 24 år), og Beethoven valgte den uvanlige besetningen fire sangstemmer og strykekvartett. Teksten var lenge tilskrevet den østerrikske dramatiker Ignaz Franz Castelli, men det er nå slått fast at den er hentet fra et dikt til minne om filosofen Johann Georg Jacobi (som døde nettopp i 1814), skrevet av den tyske lyrikeren Johann Christoph Friedrich Haug (1761-1829). «Elegischer Gesang» ble først utgitt i 1826, og er forblitt en av Beethovens minst kjente komposisjoner.

■

I nevnte skissebok finner vi også utkast til blant annet symfonisatser, ouverturen «Zur Namensfeier», flere sanger og kantaten «Un lieto brindisi» (En glad skål) som Beethoven komponerte på oppfordring fra sin rådgiver i medisinske spørsmål, dr. Andreas Bertolini. Foranledningen var en festlig navnedagsaften til ære for deres felles venn, dr. Giovanni Malfatti, en onkel av Therese Malfatti, som Beethoven skal ha fridd til i 1810. Invitasjoner gikk ikke bare til Malfattis venner og slektninger, men også til fastboende og tilreisende kunstnere. Teksten var av den italienske lyrikeren og bibliotekaren Clemente Bondi, som kom til Wien i 1810, men det bevarte notematerialet var forsynt med en tysk oversettelse inntil musikkforskeren Harry Goldschmidt i 1975 rekonstruerte originalen.

°

Når Beethoven mellom 1798 og 1803 tilegnet den irskættede greven Johann Georg von Browne-Camus fire verk (og tre til hans hustru grevinnen) må det bero på at familien hadde en framtreddende plass i hans hverdag. Greven var foruten offiser i den russiske hæren tilknyttet tsardømmets utenrikstjeneste, men det var inntekter fra store landeiendommer som gjorde at han kunne leve på en litt for stor fot i Wien. Blant musikken som ble tilegnet greven var seks sakrale oder (op. 48) til tekster av Christian Fürstegott Gellert (1715-1769). De fikk som rimelig kan være et hymnelignende preg, og det er lansert en teori om at Beethovens interesse for religiøse tanker på denne tiden (omtrent samtidig skrev han oratoriet «Christus am Oelberge») kan ha sammenheng med krisen han gikk gjennom da han måtte forsone seg med at han var i ferd med å miste hørselen. Sangene er for solostemme og klaver, og korarrangementet av «Die Ehre Gottes in der Natur» er av den tyske organisten, arrangøren og komponisten Manfred Hössl.

■ ■

CLARA WIECK giftet seg med Robert Schumann i september 1840 – dagen før hun fylte 21 år. Samme høst ble hun av sin lege nektet å fortsette sin karriere som klavervirtuos (det viste seg senere at hun var «bare» var gravid), og da det stundet mot jul, skrev hun tre sanger som presang til sin mann. Han hadde lenge forsøkt å få henne til å komponere, og et halvt år senere ga hun ham ytterligere tre sanger, denne gang med tekst av Friedrich Rückert (1788-1866), og tenkt som et supplement til de ni Rückert-sangene Robert hadde komponert i januar. Året etter ble de alle utgitt under Roberts navn som «Zwölf Gedichte aus Liebesfrühling», op. 37. Clara hadde aldri seriøse ambisjoner om å bli komponist, noe som først og fremst skyldtes datidens negative holdning til

kvinnelige utøvere av dette yrket. Men hennes verkliste omfatter allikevel fire orkester- og kammermusikalske verker, et tredvetall klaverstykker og et tyvetall sanger.

EDWARD ELGAR og hans ektefelle Alice tilbrakte to vintermåned i 1907 på Capri (hvor de besøkte forfatteren Axel Munthe), i Napoli og i Roma. Etter å ha ledet urframførelsen av oratoriet «The Kingdom» ved Three Choirs Festival i Hereford året før følte Elgar seg både fysisk og psykisk sliten, og han hadde problemer med å ta fatt på nye komposisjoner. Under oppholdet i Roma ble imidlertid ekteparet oppvartet og vist rundt av komponistkollegene Lorenzo Perosi og Giovanni Sgambati, arbeidslysten vendte tilbake, og Elgar skrev «Four Part-Songs», op. 53 til tekster av Tennyson («There is sweet Music»), Shelley («O Wild West Wind!»), Byron og seg selv. Part-songs er ikke-kontrapunktiske, gjennomkomponerte eller strofiske komposisjoner for flere stemmer (f.eks. blandet kor). Sjangeren fikk særlig utbredelse i England i forbindelse med de mange korselskapene som grodde fram tidlig på 1800-tallet, og i likhet med Elgars «Five Part-Songs from the Greek Anthology» fra 1904 er verket knyttet til korkonkurransene ved Morecombe-festivalen.

ALFRED JANSON debuterte som trekkspillvirtuos i Oslos restaurantmiljø i tolvårsalderen, men studerte senere klaver og debuterte som pianist i 1962. Han fikk komposisjonsundervisning av Finn Mortensen og Bjørn Fongaard og hospiterte også ved Musikhögskolan i Stockholm. Som utøvende musiker gjorde han seg spesielt bemerket innen jazzen, og mange av hans komposisjoner røper at han var vel bevandret i denne sjangeren. Men hans verkliste omfatter musikk for en rekke ulike og ofte uvanlige besetninger, og de har ofte et satirisk og samfunnskritisk preg. Hans vokalmusikk har stått sentralt i hans produksjon og er kjennetegnet av «en velsignet fri melodisk åre, et originalt harmonisk arbeid og sansen for en god tekst» (Geir Johnson). Janson mottok flere priser og utmerkelser for sin musikk, blant dem Lindeman-prisen i 1988, Gammleng-prisen i 2010, Edvard-prisen i 2008 og Arne Nordheims komponistpris i 2016. «The wind blows – where it wishes» fra sistnevnte år ble bestilt av Det Norske Solistkor, som urframførte komposisjonen i 2017. Ifølge komponisten er teksten «mer eller mindre stjålet fra Bibelen».

ĒRIKS EŠENVALDS fra Latvia fikk sin musikkutdannelse ved det latviske musikkonservatoriet i 2004, og deretter var han tilknyttet universitetet i Cambridge (til 2013). Han er tre ganger blitt tildelt den latviske musikkprisen og i 2006 fikk han førstepris fra International Rostrum of Composers. Han underviser i komposisjon ved konservatoriet der han selv fikk sin utdannelse. Korverket «Stars» ble bestilt av Salt Lake Vocal Artists og Salt Lake Choral Artists i 2011, og Ešenvalds valgte et dikt av den amerikanske lyrikeren Sara Teasdale (1884-1933). Han har også satt musikk til hennes «Only in Sleep» og «The New Moon». «Stars» er blitt

kjent over hele den korinteresserte verden, kanskje særlig på grunn av komponistens bruk av vannavstemte glass som ledsagende «instrumenter». De frambringer en klang som utgjør «et glinsende akkompagnement» til hennes enkle visjon om *beating hearts of fire* som man ser i en stille, mørk natt. Det vidunderlige ved en himmel full av stjerner framkalles av en strålende koralmelodi» (Gabriel Jackson).

RICHARD STRAUSS er mest kjent for sine operaer, orkesterverker og solosanger, men han komponerte også et tredvetall korverk over en lang periode – fra 1881 til 1943. De er altfor sjelden å høre. Hans første betydelige framstøt i sjangeren blandet kor a cappella var «Zwei Gesänge» til tekster av Schiller («Der Abend») og Rückert («Hymne»). Michael Kennedy sammenligner i sin Strauss-biografi førstnevnte med tonediktet «Don Juan» fra 1888 (sist spilt av BFO i september i år), og mener de har til felles en «pulserende glød og perfekte proporsjoner». Schillers dikt har en undertittel som forteller at dikteren ble inspirert av en tegning, men det har ikke lyktes å fastslå hvilken. Strauss skildrer ved hjelp av et sekstenstemmig kor en fargerik solnedgang og «en duftende natt», og han alternerer mellom vekselsangblokker og intrikat polyfoni.

JOHN RUTTER er en engelsk komponist, dirigent, arrangør og plateprodusent som valgte kormusikk som sitt hovedfelt, og som nyter internasjonal anerkjennelse. Han studerte ved Cambridge og grunnla i 1981 Cambridge Singers, som han siden har ledet. Hans komposisjoner viser innflytelse fra light music og amerikansk uttryksmåte, men først

og fremst bygger den på engelsk og fransk kortradisjon fra begynnelsen av 1900-tallet. «Birthday Madrigals», som med sine fem satser er betegnet som en korsuite, ble skrevet på bestilling fra Brian Kay, dirigenten for Cheltenham Bach Choir, som en hyllest til jazzpianisten George Shearing på hans 75-års dag. Shearing var opptatt av kormusikk og en personlig venn av Rutter, og han var til stede da komposisjonen ble urframført sommeren 1995 i Cheltenham rådhus med komponisten som dirigent. Rutter tok utgangspunkt i «It was a lover and his lass» som han hadde skrevet i 1975, og han hentet tekstene til de øvrige fire fra den elizabethianske tidens poeter (blant dem William Shakespeare). Selv om musikken er påvirket av jazzen, er den utledet fra den engelske madrigaltradisjonen. Verket er skrevet med kontrabass eller klaver ad libitum.

HANS H. ROWE

ENDELIG PÅ CD!

Edward Gardner og Bergen Filharmoniske Orkesters internasjonalt bejublete samarbeid med Stuart Skelton i Benjamin Brittens mektige mesterverk.

PETER GRIMES

«A version to cherish»

ALBUM OF THE WEEK, THE SUNDAY TIMES.

«It rarely sounded better»

CLASSICAL ALBUM OF THE WEEK, THE GUARDIAN

«It may be the finest yet»

MUSICWEB INTERNATIONAL

«Vil bli et referanseverk
blant Britten-innspillinger»

AFTENPOSTEN.

CD UTE NÅ

SKJEBNESYMFONIEN

ONSDAG 21, TORSDAG 22. OG FREDAG 23. OKTOBER
KL. 19.30 I GRIEGHALLEN

Beethovens skjebnesymfoni er med på listen over de ti mest spilt klassiske verk. Konserten innledes med Ralph Vaughan Williams' inderlig vakre serenade, mens vår solobratsjst Ilze Klava er solist i sin landsmann Peteris Vasks' bratsjkonsert. Stefan Kölsch innleder på engelsk over temaet «hvorfors blir vi beveget av stemmen, og særlig den syngende stemmen?»

BFUNG OG LEIF OVE ANDSNES

TORSDAG 29. OKTOBER KL. 19.30 I GRIEGHALLEN

Leif Ove Andsnes er et forbilde for mang musikere. For de unge musikerne i BFUNG er det både en ære og garantert en enorm inspirasjon når Andsnes nå spiller Mozart sammen med dem i Grieghallen. Eivind Aadland leder konserten som beveger seg fra Cherubinis sørgemarsj, via Mozarts delikate pianokonsert til grotesk heksesabbat i Berlioz' fantastiske symfoni.

MACBETH

LØRDAG 7. NOVEMBER KL. 18.00 PREMIERE,
MANDAG 9, ONSDAG 11. OG FREDAG 13. NOVEMBER KL. 19.00 I GRIEGHALLEN

Høstens opera i Grieghallen er mektig! Verdi elsket Shakespeare, spesielt historien om Macbeth, kongen av Skottland, og hans dødelig ambisiøse kone. Morderisk maktlyst drives ubønnhørlig fram mot en skjebnestyrt avgrunn.

LES MER OM KONSERTENE PÅ WWW.HARMONIEN.NO

GRIEGHALLENS BILLETTKONTOR, 55 21 61 50, 10 - 17 (11 - 14) HARMONIENS KUNDETELEFON: 55 21 62 28, (9 - 15) WWW.HARMONIEN.NO